

VI. L'associació de veïns.

La configuració del barri

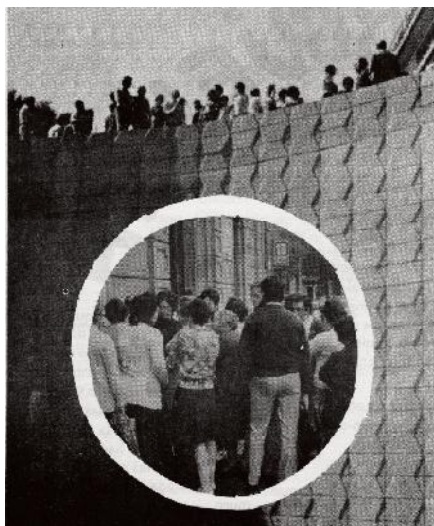
Les associacions de veïns posaven en evidència la contradicció entre l'interès privat i l'interès públic, demanaven un ús social de l'espai urbà contrari al de l'interès especulatiu privat i exigien resoldre els déficits de serveis col·lectius (educació, salut, esport, atenció als més vulnerables, transport, etc.). L'obvietat de les peticions facilitava que fos un moviment transversal en el qual podia ser-hi tothom, al marge de diferències d'edat, ideologia o procedència. Això li donava un alt grau de credibilitat i de capacitat de convocatòria. Aquí farem un breu repàs dels conflictes urbanístics més importants, a part del de la Carpa, que van ser objecte de l'Associació.

Però les associacions van ser també escoles de formació, fins i tot en el sentit estricte. Van tenir una continuada preocupació per la cultura. I en el nostre cas, a més, van complir la funció d'instruments de cohesió social i d'integració en la nova realitat catalana.

1. "Muro de la vergüenza"

Fou una protesta espontània, impulsada per dones, que va començar abans de l'existència de l'Associació. Al carrer Peníscola, en un dels extrems del barri, un fort desnivell del terreny i la poca distància prevista entre els dos blocs obligava a construir un mur de con-

tenció. Els veïns s'assabentaren que l'empresa Immobiliària Corín, de la qual era arquitecte el mateix Puig Ribot, només construiria mig mur, deixaria el mur a mitja alçària i la resta en talús. Però això perjudicava greument els veïns: seria insegur, perdien espai i feia sempre perillós el trànsit per aquella mena de passadís. Van ser les dones les que

Imatge del mur i manifestació davant de l'Ajuntament, 1974. CEL'H

[illegible]

a través de l'Ajuntament a fer un projecte nou, enderrocar el fragment de mur construït fins aleshores i fer-lo de nou des de la cimentació. No s'acabà fins el setembre del 1977.

Encarna. Nosotras podemos contar la historia del muro desde el comienzo. Cuando compramos el piso preguntamos si estos terrenos eran zona verde, pues sí, dijeron, y estábamos tan tranquilos. Venía gente de muchos sitios, niños, coches, aparcaba todos los días aquí. Esto era cosa hermosa. Pero un día le dijimos al último capataz que quedó aquí:

—A ver si lo dejan todo bien curioso, que si no lo edifican va a quedar bastante bien.

—Pero ¿qué dicen? —responde él—. Uste-

Davant la negativa de la immobiliària i del mateix Ajuntament, començaren a dubtar de la seguretat i resistència del fragment de mur construït fins aleshores. Després d'innombrables manifestacions, plantades davant de l'Ajuntament i entrevistes amb el ponent d'Urbanisme, Sr. Fossas, es va aconseguir el projecte de l'obra i fer unes cales per comprovar-ne l'execució. Efectivament els comprovants i estudis encarregats per l'associació de veïns donaren com a resultat que el mur no tenia el gruix que figurava en el projecte, ni la cimentació, ni el gruix de les barilles de ferro previstes en el projecte. Pràcticament tot era la meitat del que deia el projecte. Els veïns ho consideraren sabotatge i van exigir revisió del projecte. Però fins i tot els càlculs del projecte estaven mal fets i firmats pel Sr. Puig Ribot, arquitecte municipal. Els veïns aconseguiren obligar la immobiliària

des no tienen más que de aquí al escalón. Y señaló un metro solamente de espacio.

—¿Qué dice usted?

—Sólo es de ustedes lo que pertenece a la media acera de aquí. La otra media ya es de otros.

Lo tomamos a risa. Pero él insistió:

—Miren ¿ven esta hilera de árboles que estamos poniendo? Pues ya está en terreno ajeno.

Aquello lo olvidamos. Pero al cabo de unos meses aparecen unas máquinas. La gente comenzó a preguntarse desde los balcones: “¿Qué pasa?” Era en el año 1972. Y sigue viniendo una máquina y otra y otra, total una pila de excavadoras. Bajó un señor a preguntar:

—¿Se puede saber qué van a hacer aquí?

Los otros estaban ya muy avisados:

—Sí, señor, aquí va un parque.

Después supimos que estaban avisados para no decir nada al vecindario. Y lo mismo un jefe:

—Sí, aquí se va a disponer un parque para los niños y los ancianos, porque esto es zona verde.

—Oiga, ¿no irán a edificar aquí?

—Por favor!... Esto va a ser un parque.

Cuando las máquinas empezaron a cavar la tierra y llegaron camiones y camiones y dejaban ya este abismo delante nuestro ya nos pusimos en guardia:

—¿Y éste es un parque con tantos miles de camiones?

Total, que un día vienen unos señores, muy señores, muy puestos de corbata, muy metidos en sus pantalones, y desde aquí hasta allí y desde allí hasta allá, midieron pilotes, reglas...

—Oigan, señores, esto no parece... todo esto ya parece una constructora o algo así.

—No, no se preocupen señoras, ustedes quedarán conformes, ya lo verán.

Pues sí, claro que lo vimos: pusieron la maqueta en un escaparate. Y ya nos aclararon ¡al fin! que el terreno era de dos constructoras.

Raimundo. Desde mi casa ahora no se ve nada. En el plano la calle tenía quince metros y ahora no llegará a más de seis con doce pisos de altura por delante. Este de aquí delante en la maqueta tenía siete pisos y ahora tiene once. Lo peor fue que como pusieron cimiento para siete, a los seis meses el bloque se les venía abajo. Tuvieron que reforzar los cimientos y poner unos enormes puntales.

M. Luisa. Rebanaban el terreno para dejarlo en rampa y evitar hacer el muro. Y así hicieron un gran corte: fijate el precipicio con el abismo que hay ahí. Y así levantarían sólo medio muro. Las vecinas del bloque de enfrente nos decían desde la otra parte: “Da miedo verlas a ustedes desde aquí, parecen colgadas, parecen alpinistas”. El desnivel es de diez metros cortados a pico, y ¡no querían hacer el muro! Entonces nos tiramos a la calle. Ellos seguían rebanando, diciendo el rollo del parque y que harían una escalera y que por eso rebanaban. Y un día un señor importante vino:

—Señoras, que esto va a quedar bien, que se lo aseguro, que nosotros no esperábamos que se tiraran ustedes así a la calle. Total, que seguían en las mismas.

—Nosotros no queremos esto. Nos han dejado los pisos colgando y no es esto lo que compramos. Cualquier día la tierra se corre y se cae el bloque.

—Haremos un muro de contención.

Raimundo. Mentira. Hicieron el muro pero sólo la mitad y para vestir la pared, no tenía cimientos y no podía aguantar. Yo soy paleta y no me podían engañar tan fácil.

Encarna. Hasta que un día por la mañana las mujeres nos sentamos en el muro y viene la policía y nos piden el carnet.

—A ver ¿quién tiene carnet?

—Nadie.

—Pues venga alguna con nosotros a declarar.

—No se preocupe, vamos todas. Ustedes nos esperan en el ayuntamiento y allá vamos todas. Vino también con nosotras Gloria, la presidenta de la Asociación.

Raimundo. Todo esto no había sucedido antes porque no había asociación de vecinos, si llega a haber asociación no hacen estos bloques. Pero entonces comenzaba a funcionar y por esto nos dijimos “quien puede meter mano en esto y ayudarnos es la Asociación”

Lo más importante fue cuando bajamos más de cien personas al ayuntamiento. Yo estaba aquél día en el médico, en el seguro, en la Rambla Oliveras. Todavía no me tocaba cuando vi bajar a la gente, hombres y mujeres por la rambla. Dejé al médico y me fui con ellos. Era el asunto del muro.

Una comisión de dieciocho o veinte subimos. A nosotros nos parecían muchos, pero Fossas, el concejal de Urbanismo dijo que subiéramos todos, los dieciocho, y que los demás se fueran. Todo esto era mucho tiempo antes de las grandes manifestaciones por la Carpa. Esto fue lo primero y teníamos miedo.

—Alguno de ustedes será el protagonista,

baje y diga a la gente que se vaya. Se dirigió a mí y yo bajé. Pero los vecinos no querían saber nada de irse.

—Sí, ¡vamos a irnos para que enchironen a alguno! Llevaban niños, así que compraron galletas y vino y estuvieron sentados en la plaza hasta que salimos a las cuatro o a las cinco de la tarde.

Con nosotros venía López, que era el entendido en el asunto técnico y era naturalmente el que más hablaba, porque Fossas quería pillarnos en algún renuncio y decir: “Veis, no entendéis nada” y los del Ayuntamiento pensaron: “Si hoy por este problema nos baja toda esta gente, cualquier día tenemos aquí cinco mil personas”. Cogieron miedo.

Amparo. Nosotros habíamos ido al Ayuntamiento y el arquitecto que sí, que no, cada uno tenía planos distintos, y la empresa, el Ayuntamiento, ¡un engaño!

Así que nos poníamos todas sentadas en el muro, que hasta nos ayudó gente de otros bloques, hombres y todas nosotras sentadas en el muro, y venía el encargado:

—Ustedes, ¿qué pretenden? La empresa tiene que pagar a los trabajadores y pierde dinero.

—Más hemos perdido nosotras, que nos han costado los pisos mucho dinero y lágrimas.

Madrugábamos todos los días y antes de que llegasen ellos ya estábamos sentadas. Los obreros nos hacían bromas.

—Bueno ¿cómo va la vida? ¿A qué están dispuestas hoy? ¿Nos van a matar a alguno?

Vino un día un señor joven que se conoce que los tenía bien puestos, y nos dice:

—¡Ustedes a hacer asiento en sus casas!

M. Luisa. Le respondí que esto es cuenta nuestra. Y le digo además: fíjese si se han portado tan sinvergüenza que en *La Vanguardia* lo llaman a esto “el muro de la vergüenza”. ¿No le parece a usted que de verdad es una vergüenza y encima llaman a la policía?

Amparo. En una discusión con uno de los jefazos de la empresa, nos dice: Si Franco no estuviera ya caduco, ustedes hubieran tenido que callar.

—Pero como son otros tiempos, tienen que hacer el muro bien hecho.

M. Luisa. Un día dice el aparejador:

—Ve y llama al jefe, y dile que hay aquí unas mujeres y especialmente esta rubia que me los tiene puestos aquí de corbata, que me tiene los cojones aquí. Esta andaluza me ha acojonado tanto, que antes de que me dé un empujón, que me releven, que me los ha puesto de corbata, que estas son capaces de tirarme por el barranco.

Una noche vino un señor que debía ser, por lo visto, el jefazo. Se portó muy educado:

—Ay, señoras, cuánto lo siento, si nosotros queremos hacer las cosas como dicen ustedes, si llego a estar yo no hubieran sufrido ustedes tanto, miren —y nos explicaba unos planos—, tiramos el muro hasta aquí, hasta esta altura, hacemos esto y lo otro... yo les pido que entiendan, les pido este favor como hombre, me siento tan obrero como cualquiera, ¿están conformes?

—¡No! (todas a una)

Y López, que estaba con nosotras, le dice:

—Pero ¿por qué engaña? Yo soy deliniente, y aquí no hay zapata.

Entonces les explica el plano y le da un No rotundo. Y los demás, no, no, no...

Nos ayudaron mucho en esto López, Manolo, Javier... milímetro a milímetro con los planos.

Encarna. Un día en el ayuntamiento con Fossas, qué le diríamos, que el arquitecto se tiró en un banco a todo gritar, “ay, ay, ay...”, del enfado se le había abierto una úlcera que tenía en el estómago. Y Fossas le dice “que te estás pasando”. Y mientras el otro seguía “ay, ay, ay...”. Fossas se encaró con el arquitecto y le dijo: “Esto no es lo que me dijiste”.

Y Fossas vino veinte veces a comprobar todo y se enfrentó con el arquitecto municipal, Puig Ribot, que era el que había firmado el proyecto sin poder firmarlo porque era arquitecto de ayuntamiento. ¡Lo destituyó!

M. Luisa. A Fossas se le ponían los pelos de punta cuando nos veía. Yo un día me escabullí con Gloria y Pilar, y me dijo:

—Usted, cálese, señora, échese un punto.

—Que no quiero callarme.

—¿No ve que aquí en el plano hay dos metros de zapata?

—¡Mentira, mentira podrida!, no hay más que un metro.

Cuando oíamos algo sospechoso por la noche íbamos al balcón. Encarna y Amparo arrancaron una mañana una barra de hierro diciendo: “Esto no tiene que ir aquí, sino allí”.

Amparo. Porque sólo había un trozo de baranda. Yo cogí el día que iban a venir los *paletas* y llamé a Gabriela y a la Sra. Isabel. Después bajó Encarna. Llegaron los *paletas*

y les dijimos:

—No pueden poner la baranda.

Ellos preguntaron por qué.

—Ustedes lo saben mejor que nosotras. Si la ponen, llamamos a todos los timbres y bajan ahora mismo todas las mujeres del bloque.

—Ah, no. Si bajan las vecinas, ¡me largo!

Me dice el aparejador:

—¿Cómo que ustedes van a saber más que nosotros?

—Nosotras no sabemos nada, pero yo sí sé que este bloque de abajo tiene suficientes cimientos y cuando la tierra tenga un poco de movimiento nos vamos abajo. Al fin, vino el arquitecto. Nosotras le esperábamos y le dijimos todas: “Señor, la baranda no se pone”.

—La baranda se pone.

—La baranda no se pone.

—La baranda se pone por mis cojones, por mis cojones la baranda se pone.

—Entonces un guardia de aquí bajó al Ayuntamiento porque vio la cosa muy jodida. Vino uno del Ayuntamiento. Lo estuvo mirando y todas nosotras detrás de él.

Encarna. Al principio estábamos cuatro o cinco, después bajaron unas veinte, bueno, todas o casi todas. Nos sentíamos bien unidas y no teníamos miedo, aunque quizá tuvimos miedo los días siguientes, cuando estábamos ratos fuera y nos decían que avisarían a la policía.

Fuimos un día a ver al que vendía los pisos y le dijimos que a ver por qué tenían que hacernos el muro tan metido en la acera. Me enseñó los planos y me dijo que ellos no tenían nada que ver con eso, que habían vendido los terrenos y que los planos de Can Serra eran ésos.

Todo ha sido un fraude: sin ir más lejos, el bloque ese de abajo, hicieron un cimiento que no llegaba a los pies. Al mes de vivir ya tuvieron que poner hierros porque se les iba.

Cuando hablábamos de zapatas y no sé qué otras cosas decían todos extrañados: “Pues sí que saben ustedes”.

2. La Cardoner i la Farga²

La ciutat s’ha convertit en un continuu urbà i dens. Aquelles fàbriques que des de finals del XIX i primers del XX s’havien instal·lat lluny dels nuclis habitatats o en descampats han quedat envoltades d’edificis. S’han convertit en establiments molestos i els nous veïns en demanen el trasllat. Moltes ja s’han vist obligades a tancar per la crisi o a fer un trasllat forçós per la reconversió industrial. Durant els anys setanta i vuitanta, l’Hospitalet veu desaparèixer la major part dels sectors industrials que li havien donat identitat, la ceràmica, el tèxtil, el vidre, la química o la siderúrgia.

La Cardoner

Era una empresa de productes químics ubicada a l’Av. Isabel la Catòlica, on ara hi ha l’entrada al parc de les Planes. Al costat tenia les bòbiles Goyta Oliveros i Ceràmicas Barcelonesas. Hi era des de l’any 1925. Els seus gasos i sobretot la seva pudor eren altament molestos. De manera periòdica, dos o tres cops al dia, les xemeneies deixaven anar un gas pesat de color groc, que durant hores quedava dipositat sobre l’entorn com una

Fàbrica La Cardoner. CEL'H.

gorra, extremadament pudent i que dificultava la respiració. En conseqüència se sospitava que era altament contaminant.

Al maig de 1976, l'associació de veïns de Can Serra, després de moltes queixes individuals dels veïns dels barris de l'entorn, assumeix el conflicte i comença una lluita amb l'objectiu que la Cardoner se'n vagi, i presenta una denúncia a l'Ajuntament. La resposta de l'empresa és demanar la col·laboració de l'Associació per aconseguir permís de l'Ajuntament per augmentar la potència elèctrica i poder instal·lar-hi filtres. L'Associació ho refusa. Demana que marxi. La mobilització popular començarà a l'octubre.

El 8 d'octubre, al vespre, l'Associació convoca una concentració davant les portes de l'empresa enmig d'una de les fuites del gas pudent i tòxic. La concentració finalment es

trasllada a la Casa de la Reconciliació, on, a més, s'explica que en la revisió del Pla Comarcal, fa poc acabat d'aprovar, es qualifica el solar de la Cardoner de zona verda. La recuperació del solar com a parc urbà es veu viable. A partir d'ara es desencadenaran un seguit d'accions semblants a les de la Carpa: informes al barri, llençols penjats als balcons amb el lema "Cardoner, no te queremos oler", recollida de signatures, entrevistes amb l'Ajuntament, la delegació

d'Indústria, la Prefectura Provincial de Sanitat, demanda de suports externs, en concret del Col·legi d'Enginyers, etc. En pocs dies es recullen més de 2.000 signatures, que seran lliurades a l'alcalde.

El camí sembla que s'aplana. D'una banda, els informes pericials tant de la Prefectura Provincial de Sanitat com del Col·legi d'Enginyers són contundents: el primer certifica que l'empresa genera vapors pestilents i sorolls a causa de les tres potents sirenes que avisen en el moment de la sortida dels vapors. El segon certifica la toxicitat dels vapors que contenen, diu, quatre substàncies que poden perjudicar greument la salut. En conseqüència, les autoritats han de vetllar permanentment pels veïns i que l'empresa no superi els límits de toxicitat. D'altra banda, l'alcalde, que rep els veïns el

Logo de la campanya, 1976. FPM

A dalt, manifestació contra La Cardoner, 1977. A baix pintada a la tanca de la fàbrica. 1978. FPM

134 dia 8 de novembre, els expressa la seva convicció que l'empresa ha de traslladar-se. I fins i tot, en entrevista posterior amb el gerent, veuen que l'empresa comprèn la raó dels veïns. Fins fa ben poc la Cardoner, igual que el cementiri del costat, estaven en descampats i allunyats dels nuclis de població, però el creixement urbà, cosint els barris, els ha situat al bell mig. Ells no en tenen la culpa, però els veïns tampoc. A partir del desembre del 76, l'Associació acorda una concentració davant les portes de l'empresa i baixa a l'Ajuntament cada divendres.

Finalment s'arriba a una proposta que haurà de ser ratificada pel ple municipal el 2 d'abril del 77. Conté tres acords: indemnització (28 milions de ptes. entre expropiació, indemnit-

zació i trasllat), calendari (el 30 de juny del 79 ha de deixar lliure el solar), terminis i mecanismes de pagament. I al maig s'anuncia definitivament que l'empresa es traslladarà a Castellbisbal. Al març de 78, un diumenge al

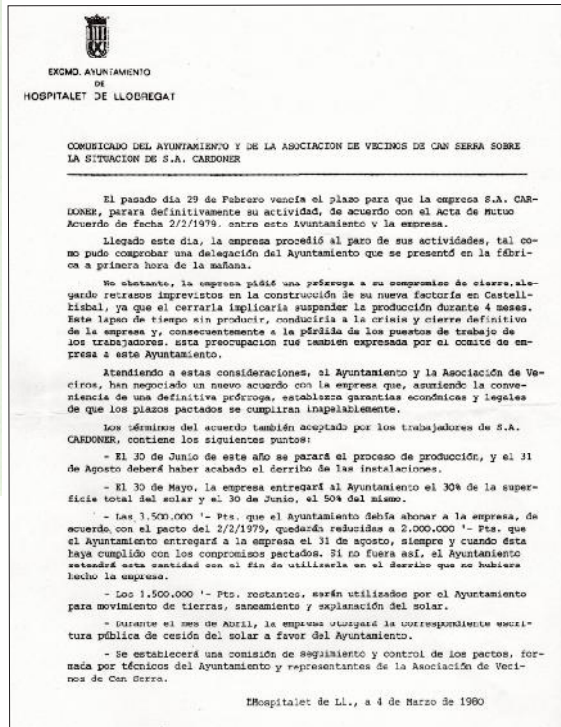
Unitat d'acció amb altres barris, 1977. FPM

matí, l'Associació convoca per a una pintada a la paret de la Cardoner per celebrar que marxa. Diferents inconvenients al solar de destinació fan que la Cardoner deixi lliure el solar definitivament el 30 de març de 1980.

Antonio A. dedica la poesia següent al dia de la pintada a la paret de la Cardoner:

Hoy me pesa la conciencia del sentir
el medio ambiente en que sufres, barrio obrero,
que te han obligado a vivir
entre humo, entre escorias y entre acero.

Cerámicas Barcelonesas, de Goyta Oliveros, la indústria veïna de la Cardoner, havia tancat feia poc. Quedava, per tant, un gran espai lliure que podria convertir-se en el Parc Central de l'Hospitalet. L'únic vestigi que queda

Comunicat conjunt Ajuntament i AVV, 1980. FPM

del passat industrial de la zona és la xemeneia que encara s'alça davant de l'entrada.

La Farga

Salvades les distàncies de volum i complexitat, el procés del trasllat de la Farga té característiques semblants. Propietat dels germans Bori, l'1 de gener de 1900 comença a funcionar amb el nom d'Herreria San José. És igual-

La Farga. AMH

136

ment un descampat que a partir dels cinquanta va quedant enmig del nucli urbà. Ràpidament l'empresa s'amplia, incorpora tècniques noves i trens de laminat. L'any 1916, quan ja té més de 300 treballadors, es converteix en Societat Anònima amb el nom de Altos Hornos de Catalunya.

Durant la guerra fou col·lectivitzada, però el 1942 la compra el Grup Rivière i amplia producció, treballadors i tecnologia, però va quedant encerclada per la urbanització de l'entorn. L'any 1967 l'Ajuntament obre finalment el carrer Barcelona, delimitant el recinte de la fàbrica. Com en el cas de la Cardoner, la Farga és molesta i nociva per als nous veïns: immenses fumarades que s'ajunten a les de la Cardoner, cendres que tenyeixen de negre les façanes, la roba i la cara dels veïns, el soroll de dia i de nit per la càrrega i descàrrega de la ferralla i els trens de laminat, el petar estrident de les làmines en caure, etc. Com en

la Cardoner, tothom és conscient que ha de tenir els dies comptats, només cal saber el com i el quan. Una empresa d'aquesta envergadura no pot conviure en una zona urbana.

Les primeres queixes dels veïns són del 1974. L'Ajuntament amonesta l'empresa, però aquesta continua creixent. Els filtres i

mesures contra el soroll no poden tenir l'efecte desitjat i les protestes reneixen el març de 1976. L'associació de veïns de Can Serra se suma, des d'un segon nivell, a les convocatòries de l'associació de veïns de Sant Josep. A partir del març, les dues associacions convoquen els veïns a les deu de la nit amb xiulets a la porta de l'empresa del carrer Barcelona, amb el propòsit de fer evident que el soroll dels veïns pot arribar a ser més fort que el soroll de l'empresa.

Finalment, empresa i Ajuntament, el 22 d'abril de 1977, signen un acord pel qual se'n programa el trasllat a Castellbisbal, tot i que el calendari del trasllat es demorava fins al 1985. El nou ajuntament democràtic nascut el 1979 inicià una nova fase de negociacions que va fer possible, després d'un nou procés de lluita, manifestacions i càrregues dels antiavalots, que la Farga tanqués definitivament l'any 1983.

La Vanguardia, 1975. FPM

3. Altres reivindicacions urbanístiques

Bloc esquerdat

Al maig del 75 apareixen esquerdes als 5 blocs del carrer Granollers 4-6 de la constructora Puesa. Es tracta d'un bloc de cinc escales amb trenta-sis pisos cada una, construït damunt l'antiga riera de Can Clota i sobre terrenys fals. Al cap de poc de ser habitat, l'estructura es va assentar i va provocar un moviment considerable i moltes esquerdes, algunes de més de 7 cm. Un cop més, concentracions, denúncia contra l'empresa, queixes davant el Ministeri de la Vivienda, recollida de signatures, al·legacions, creació d'una Junta Gestora dels afectats i suport de l'Associació, manifestacions de més de 200 persones davant la seu de l'empresa al carrer Tuset de Barcelona, etc. Els

Esquerda blocs C/Granollers, 4-6, 1975.

fonaments tenien 15 m, però només 3 sobre terra ferma. L'empresa es resistia a fer-se'n càrrec i a assumir responsabilitats. Finalment l'empresa va iniciar la reparació i va signar un acord en el qual es comprometia a respondre de tot el que pogués passar, en el cas que els afectats necessitessin una nova casa. La reparació i solució definitiva del bloc trigà un any i mig.³

Esquerdes al col·legi Samontà

El col·legi Samontà va patir el mateix problema que els blocs de carrer Granollers. S'inaugura al setembre del 1976, però quatre mesos després, al gener del 77, s'hi detecten

Enfonsament de l'escola Samontà, a l'esquerra i manifestació, a la dreta, 1977. FPM

138

esquerdes i que el sòl sobre el qual s'assenta el terra de l'escola havia cedit deixant una perillosa càmera d'aire. Els alumnes, que ja havien començat el curs, seran traslladats diàriament, uns al Busquets i Punset i altres al local de la TV a l'Hospitalet Centre, habilitat per a això. La reparació va durar fins al setembre. Pares, Ajuntament i claustre vetllaren pel seguiment de les obres. Finalment el curs 1977 començà amb normalitat.

Conflictes amb el bloc Tarrida

L'any 1977 sorgeix un conflicte important als blocs havien construït Tarrida i Puesa a la part nord del polígon, tocant a Can Cervera. Pateixen la indefinició sobre què ha de ser finalment el sector, si es construirà o no un altre edifici per Telefònica, indefinició sobre les responsabilitats compartides

entre l'Ajuntament d'Esplugues i el de l'Hospitalet. Però sobretot per l'estat d'abandó del sector. Fa dos anys que hi viuen i està encara sense asfaltar, entre fang i sense llum. Els veïns es pregunten per què els dos ajuntaments van acceptar la recepció de les obres i van permetre l'entrega de les claus sense l'acabament de l'entorn.⁴ Finalment el 1978 tots dos ajuntaments es posen d'acord i comencen els treballs d'urbanització.

Profunditat del metro

Davant el risc de vibracions o fins i tot de fissures en el procés de construcció dels túnels del metro pel subsòl de Can Serra, l'Associació vigilà i s'assessorà pel Col·legi d'Enginyers i d'Arquitectes de tenir prou garanties. Finalment, l'estació de Can Serra del metro línia 1 s'inaugurà el 1987.

Reivindicant el
metro segur,
1976. FPM

Asfaltat del carrer Molí, a tocar de las Resinas

Els pisos del bloc del carrer Molí 1 ja estaven ocupats i la constructora Promove posava en venda el pàrquing. Però el carrer estava sense asfaltar ni urbanitzar. A petició de l'Associació, el regidor d'Urbanisme, Sr. Fossas, va fer precintat el pàrquing per forçar la constructora a la urbanització del carrer.

Solar CAMPSA

La masia Can Cluset i els forns i magatzem de la bòvila pateixen un greu deteriorament per abandó. A instàncies de l'Associació es compra amb la finalitat de conservar-ho. Finalment al 1985 es va enderrocar i actualment és un parc urbà.⁵

Urbanització del sector antic

L'Associació no es va preocupar només de la part nova del polígon i mai no es van abandonar les reivindicacions dels veïns del sector antic, carrers Andorra, Faus, Sant Pere... Es va

aconseguir la pavimentació i voreres, una millor il·luminació...

Parvularis

Davant la falta d'escoles bressol i parvularis, es demana la cessió de dos locals per a parvularis, que es diran Cabirol i Corin. S'aconsegueixen i s'inauguren el desembre del 77. Seran la llavor del futur parvulari, i després escola de la Carpa. L'equip de mestres, format per Immaculada Marimón —Din—, Pilar Martín i Montserrat Casas, va treballar des del primer moment per integrar aquest centre educatiu a la dinàmica global del barri.

* * *

De totes les reivindicacions, els veïns n'han sortit victoriosos. Cal recordar que el territori és una peça fonamental en el model de convivència i capacitat de cohesió d'una societat i que l'especulació immobiliària és el gran desintegrador comunitari. Els guetos ho són, sobretot, de ciment. I entre 1955 a 1975, l'excusa d'haver de donar habitatge als nousvinguts va afavorir el disseny i l'execució de barris-gueto. Bellvitge i Can Serra podien haver-ho estat. Per sort es va arribar a temps de frenar-ho.

Aquestes lluites han significat per al barri un important element d'integració.

a) Perquè van dirigides a la defensa d'un lloc geogràfic molt precís i manifesten la voluntat de participar en l'ordenació del petit territori del seu entorn. L'immigrat comença a estimar

el paisatge, que ell ha millorat i és, en part, fruit del seu esforç. A Can Serra, llocs com la Carpa, el muro de la vergüenza o la Cardoner són fites geogràfiques i ideològiques.

b) Perquè han engendrat unes noves relacions. Gent vinguda de regions diferents, que va anar a parar aïlladament a un barri, començà a formar una comunitat humana per organitzar-se per defensar els propis drets i organitzar la vida social.

c) Perquè un procés de lluita de barri ajuda a la integració de determinats sectors que queden al marge de les lluites laborals a les empreses, per exemple, les dones. La lluita del muro de la vergüenza està fonamentalment portada per dones.

d) Perquè afavoreixen l'autoorganització dels veïns, converteixen les entitats en col·lectius oberts, plurals i unitaris, que saben assumir les preocupacions concretes de diferents sectors de veïnat.

e) Perquè han estat una escola per aprendre a treballar amb gent d'idees i manera de ser diferents, però amb objectius generals bàsics comuns i han adquirit la complexitat del significat de consciència de classe. Entre altres coses, perquè han pogut tirar endavant gràcies a les col·laboracions desinteressades dels tècnics del Col·legi d'Arquitectes, l'OIU, del Col·legi d'Enginyers, dels universitaris del barri.

Les paraules d'**Assumpció Rubiralta** ho descriuen així:

A part de l'espai de la Carpa, altres 'conquestes' menys visibles però de molt valor personal i social crec que van ser el fet de permetre/facilitar molts veïns i veïnes del barri de sortir de casa seva, trobar-se, apuntar-se a l'escola d'adults, crear xarxa social, anar d'excursió, divertir-se a les festes del barri, en definitiva, entendre i experimentar el valor de l'acció col·lectiva i sentir-se part activa de la societat.

Tot això també pot aplicar-se als joves. Vist des de la perspectiva i experiència dels anys que han passat, considero que totes aquestes activitats ens van permetre de construir-nos com a persones obertes i tolerants, com a ciutadans actius, com a adults preocupats per les persones, per la societat i el món en què vivim i per la justícia social.

En el mateix sentit, diu **Raimundo**:

El barrio y las personas me han cambiado porque yo mismo, antes de estas luchas, era tímido, pero todo esto ha sido para mí como una carrera, como ir a la universidad. Antes no me atrevía a nada y ahora puedo hablar delante de quinientas personas y no me pasa nada.

Episodis diferents

Enmig d'una història de tants valors positius, cal esmentar que també hi ha hagut episodis de signe contrari. Podrien citar-se'n alguns, que formen part també de la història de Can Serra. Per exemple, el conflicte a l'inici de l'escola de la Carpa —única en una ciutat sense barreres arquitectòniques— per acceptar escolaritzar nens amb mobilitat reduïda o espina bífida. O el sorgit els anys 1987-1988

arran de la previsió de vinguda de veïns d'ètnia gitana que van haver de sortir dels seus habitatges d'un altre barri de l'Hospitalet per problemes greus, al bloc del carrer Molí 9 (on hi va haver durant molts anys l'emissora municipal). Conflicte que es va traslladar també a l'escola de la Carpa, on aquests nens havien de ser escolaritzats. Són fets aïllats, expressió d'una por difusa que fa que en determinades circumstàncies els col·lectius, en lloc d'obrir-se i acollir, es tanquin sobre si mateixos.

4. Cultura. Festa Major, conferències, grup de dones, sortides

Al capítol IV ja s'ha parlat de la importància que des del començament es donà a la cultura en un sentit ampli, vinculant Cultura, Festa i Reivindicació.

El 1975 els joves organitzen la revetlla de Sant Joan davant del bloc D-54, la vigília de la inauguració de la Casa. L'any següent es repeteix amb una assistència molt nombrosa de veïns

a la plaça de la Casa de Reconciliació. L'octubre del mateix any, la Junta de l'Associació es planteja la necessitat d'institucionalitzar la Festa Major del barri. Al març es decideix fer una consulta als presidents de les escales per establir definitivament la data. Feta la consulta, s'acorda per unanimitat establir la Festa Major del barri per St. Joan. I al juny de 1977 (Butlletí 1977) ja es fa la primera Festa Major segons el que s'havia acordat, però encara darrere la Casa de Reconciliació. L'any 1978 ja es fa al solar de la Carpa. L'any 1984, un accident desgraciat amb un coet va fer perdre la vista a una nena. Arran d'això, es va acordar separar la Festa Major de la revetlla de St. Joan, i així es va fer ja l'any 1985.

Setmana Cultural 1974 i concert de la Coral Xalesta, 1978. FPM

A dalt, primera Festa de la Primavera, 1976 i a baix, Festa Major, 1978. FPM

Conferències

Immediatament aprovada l'Associació, hi ha una intensa i continuada activitat de conferències sobre els més variats temes. Heu ací alguns dels temes anunciats:

"Sobre els Drets Humans", "Què és el lerrouxisme?", "Paper de les associacions de veïns", "Què vol dir amnistia?", "El problema de la violència al País Basc", "Volem l'Estatut", "Salvem Catalunya per la democràcia", "Les pròximes eleccions", "La generació perduda (sobre la bomba nuclear)", "Què són els Pactes de la Moncloa", "Què és el Pla Comarcal", "Aspectes tècnics de la contaminació de la Cardoner", "La pudor i el fum (Cardoner i Farga)", "La TV per dintre", "La Llei d'Educació Villar Palasi", "La poesia d'Antonio Machado".

Molts dels conferenciants eren vinguts de fora: Francisco Candel, Narcís Serra, Marçal Tarragó, José M. Valverde... El 1976, Felipe Castillo promou lectures de poesia de la generació del 27.

Conferències organitzades per la vocalia de dones de l'Associació

M. Luz Herrera, responsable de la vocalia de dones, impulsà els debats, conferències, sortides... Per primera vegada es parlava seriosament dels drets i la igualtat de la dona. Heus aquí algunes de les conferències de les quals es conserven les convocatòries:

"Els problemes dels fills", "Desenvolupament físic i mental del nen", "Sexualitat infantil", "Què és la medicina preventiva?", "Ser mestressa de casa", "Causes psicològiques de moltes malalties", "L'alimentació

Cartells i programes
Festa Major, de 1977
a 1985.

Excursió al Montnegre, 1977. FPM

i la salut", "Com preveure les malalties de les dents?", "Els nostres fills, quan podran entrar a l'institut?", "Anticonceptius", "Centres de planificació familiar", "El preu del pa"...

Excursions i Escola d'Estiu a Òrrius

Conjuntament amb la parròquia i l'escola d'adults, les sortides i convivències van ser constants. Es guarden encara algunes d'aquestes convocatòries: juny del 74, a les Fonts del Llobregat; febrer del 75, a Poblet; juliol, a Castellterçol i Moià, i octubre, a Girona-Banyoles-Olot; abril del 76, a Tarragona, juliol al Montseny, a

la tardor a Berga; març del 77, a Rupit; i setembre a Gelida; juliol del 1978, a Vallbona de les Monges, novembre a St. Pere Màrtir, i desembre al Montnegre; novembre del 79 a Caldes de Montbui, etc.

De 1979 a 1983 es va fer una anomenada Escola d'Estiu. Es posava de disposició del conjunt allò que cadascú sabia i creia que podria ensenyar, des de cuina o agricultura fins a construir plaques solars. La filosofia d'aquests dies era que tothom té alguna cosa per ensenyar i tothom pot aprendre alguna cosa que no sap. El nucli més implicat de l'Associació, Casa de la Reconciliació i Escola d'Adults sortien durant quinze dies a unes cases de colònies de la Fundació ESICO a Òrrius, Argenton.

5. L'esport. Olimpíada popular, Camp de les Resines...

L'Associació va promoure molt aviat l'esport al barri. Aquí citem també la promoció de l'esport al Torres i Bages per als seus alumnes, tot i que en aquell moment l'alumnat no prové majoritàriament de Can Serra.

Olimpíada Popular

Durant els mesos de novembre i desembre de 1974, l'Associació i el grup de joves de la Casa de Reconciliació van organitzar l'Olimpíada popular per demanar espais i instal·lacions esportives, campanya que també s'organitzava en altres barris.

Olimpiada popular, reivindicant espais per jugar, 1974. CEL'H

Futbol infantil

Al setembre de 1975, Ignacio Alcázar crea un equip de futbol infantil. Alcázar, un veí de Can Serra aficionat al futbol i a practicar esport, aconsegueix formar un equip amb nens del barri animant-los un a un a integrar-se en l'equip i, a poc a poc, forma un grup de nens que, a més de jugar a futbol, es van formant com a persones. Al gener 76 es crea la Comissió d'Esport de l'associació de veïns. L'equip aconsegueix federar-se en el grup d'aficionats de l'Hospitalet, formant diversos equips de diferents edats, i en un moment té fins a 40 nens inscrits.

Olimpiada Popular reivindicativa, 1974. FPM

Camp de les Resines

145

Al febrer del 76 s'ocupa el camp de les Resines, un solar dins dels terrenys de la Campsa on practiquen el futbol i el bàsquet, tot això en una situació precària tant de mitjans com d'instal·lacions. Era un camp de terra, irregular i formant un polígon irregular, més ample d'un costat que de l'altre.

Al març del 77, el camp de les Resines ja s'utilitza habitualment. En aquest camp tan precari aconsegueixen diversos trofeus, arribant l'any 1978 a quedar campions de grup. També s'hi practica mini bàsquet i competicions atlètiques. S'acaba el curs amb un partit amistós contra l'institut Pedraforca, ja que alguns professors d'aquest centre vivien al barri.

¿Es el campo mejor aprovechado de España!
Como encargado del grupo de deportes

Reivindicant espais per fer esport, 1976. FPM

Practicant esport al camp de las Resinas, 1976. FPM

debo decir que actualmente en las Resinas practican el deporte más de doscientos niños, que todos los días hay entrenamiento y los sábados y domingos competiciones de equipos infantiles federados. Pretendemos unir a todos los niños del barrio, seguro que por este medio y con unos mínimos económicos bajaría el gamberrismo. Algunas veces me siento solo en el trabajo porque lo llevamos casi en solitario el Mario, el Carlos y yo. Los padres están satisfechos de lo que se hace, pero a veces tengo la impresión que desde mismo la Asociación no se da al deporte la importancia que tiene. No queremos la competición por la competición. Algunas veces que hemos ido al campo del Barça, hemos notado el desprecio que a veces otros que juegan mejor sienten por los hijos de los trabajadores. Alguno de los niños, una vez, siendo de los que sacan notas excelentes en el colegio, por este desprecio ha bajado el rendimiento. En una ocasión un padre me dijo: mi hijo, aunque le llamara el Barça no iría, pues a vosotros se nota que os interesa más el niño que el jugador". (**Ignacio**)

Al final de 1978, Ignacio fa una crida i una denúncia pel mal estat del camp, ja que el camp es va construir omplint de sauló un terreny de runa i, com que no se n'ha fet un manteniment regular, torna a sortir la runa inicial fent perillosa la pràctica de l'esport.

L'any 1979, un company del barri mor en el camp de les Resines per

un atac de cor, mentre practicava esport. En aquest mateix any s'organitza una excursió a Corbera per als nois del grup d'esports amb gran èxit d'assistència de públic. Finalment l'any 1982 el grup d'esports es trasllada a les noves instal·lacions dels camps de la Carretera d'Esplugues, essent Paco Gil el president.

Si bé el futbol ha estat l'activitat esportiva més regulada i important pel nombre de persones que el practiquen, hi ha hagut altres activitats esportives normalment dependents o lligades amb el grup de cultura de l'Associació.

Fúting i gimnàstica al parc de Can Buxeres

Montse Llovera va iniciar una activitat al parc. S'aixecaven abans de les set del matí, corrien i feien unes taules de gimnàstica. Només se suspenia l'activitat quan plovia. Joaquina va agafar el relleu i aquella activitat va durar uns quants anys. Després de l'exercici s'esmorzava per torn a casa d'algun de les participants de l'exercici.

Tornejos d'escacs i petanca

Fou Viti qui va començar l'activitat de la petanca, tornant d'un viatge de França. Es té notícia que l'any 1975 ja hi havia un grup format que jugava a aquest esport a la plaça de Reconciliació.

Al 1980 té lloc el primer torneig i el Can Serra es proclama vencedor contra Bellvitge; i un any després se celebra el segon torneig

interclubs i el Can Serra adquireix la seva majoria d'edat i es bat amb els millors club de Barcelona.

Minimarató

Aprofitant les festes del barri, se celebren diverses curses de 5.000 m en què participa molta gent del barri i vinguts de fora. La final sempre és a la Carpa.

L'esport al Torras i Bages

Hi ha constància que des de l'any 1979, a partir d'una reunió de la Junta de l'Associació amb l'Associació de Pares, es va veure la necessitat d'impulsar l'esport a les hores lliures de classe per motivar els alumnes a participar de les xarxes esportives de l'Hospitalet.

Severiano Acero, president de l'APA, va promoure aquesta proposta de l'associació de veïns, escollint com a primer delegat d'esports el Sr. Agustí García, que amb el Sr. Fèlix de Blas, professor d'Educació Física, i altres professors, van ser els impulsors de l'esport al Torras i Bages durant molts anys. Els equips de futbol, bàsquet, futbol sala, voleibol, escacs i ping-pong van donar un impuls important a l'esport juvenil a l'institut i a l'Hospitalet. Van arribar també a competir a tot Catalunya. És important destacar la col·laboració d'alumnes federats que entrenaven desinteressadament els nois i noies de l'institut. Aquesta primera etapa fou molt activa i valorada al barri i voltants.

NOTES.

1. *Cinquanta-quatre relats...*, Introducció, pàg. 30-34.
2. Respecte d'aquest apartat sobre la Cardoner, vegeu VILA, Jesús. "La lluita per la qualitat de vida. Deixalles, pudors i fums". L'Hospitalet de Llobregat: CEL'H, 2015. *Quaderns d'Estudi n. 29*, desembre.
3. *Butlletí de l'Associació*, desembre 1975.
4. "Ordenación de la calle Granollers, que abre una vía de salida muy necesaria para el barrio de Can Serra: la urbanización y asfaltado de la Avenida Electricidad, de la Avenida Catalunya, de la calle Teide y del final de la Travesía Industrial". "Nueva central telefónica. En la zona de detrás del Polígono Can Serra se construirá una central telefónica en un sitio donde se pueden construir 80 casas. Al mismo tiempo que se urbanizarán unos alrededores que la inmobiliaria había dejado muy mal, el conjunto llamado Tarrida. En este acuerdo ha participado activamente la asociación de vecinos". *BIM*. Núm. 12 i 13, gener i febrer, pàg. 14.
5. "Se han iniciado procesos para evitar que se pierdan en otros usos los pocos solares disponibles y se recuperen espacios ahora utilizados (los de CAMPSA en el Centre Can Serra). Se ha planificado la utilización de algunos de los disponibles (Carpa de Can Serra, Nacional II)." "También se ha conseguido mejorar las promociones anteriores. Como la urbanización de la calle Peñíscola en Can Serra." Núm. 17, juny, pàg. 4.

así aprendemos los adultos en l' Hospitalet

campanya municipal d'alfabetització
ajuntament de l'hospitalet, 1980

— escuela de adultos de Can Serra —

Foto de la pàgina anterior: Manual d'alfabetització Escola d'Adults.